

La memòria de les plantes

Jordi Camprubí Amat ¹

Tècnic en arts plàstiques

Permeteu-me que no improvisi, que no m'arrisqui amb les mans buides, a enfrontar el pànic escènic de xerrar en públic. Llegeixo el que he escrit amb el cor. Llegeixo la música esfilagarsada d'uns pensaments, que s'han articulats en tres anys de xerrades amb la gent del camp de Gallecs.

Si hagués de posar un sub-sub-títol al llibre que avui es presenta, l'anomenaria "La memòria de les plantes". Ho faria pensant en les mans esqueixades del pagès que es lleva abans que el sol;

Pensant en l'enorme moble ple d'antics llibres, on s'amagaven uns manuscrits del mossèn erudit del segle XIX, que passejava per aquelles contrades amb les seves ulleres i el microscopi que el van apropar més a l'univers vegetal;

Pensant en les pomes amb tres confits clavats amb una agulla que es beneïen i venien a l'església, per Santa Maria;

En les trementinaires amb les faldilles farcides de manats de plantes medicinals;

En l'àvia melòmana especialitzada en el cant dels ocells, que encara es fa el pa;

Tot plegat fa pensar en la memòria d'un temps reclòs en l'oblit, en què les plantes conviuen amb nosaltres. Cessamí, romaní, alfàbrega, til·ler, saüc... Marina, Ciscu, Anna, Teresa, Joan...

* * *

Records, també, d'unes ferides fetes a la terra amb excuses de progrés, benestar i comoditat. Terreny trinxat, arrels perdudes.

Que en són de boniques les fotografies, els llibres, els enregistraments de tota mena; que en són d'interessants els estudis i els projectes; però de què serveixen quan arriben les excavadores?

1. Text llegit a la presentació del llibre: *Etnoteràica de Gallecs. Plantes i cultura popular al Baix Vallès* Col·lecció Vicenç Plantada, núm. 11, al Centre Cultural La Marineta (Mollet del Vallès), el 5 de juny de 2008.

Hi ha massa gent gris ajaguda als seus despatxos, amb por de caminar per la terra; amb por d'entrebancar-se amb els solcs dels camps; amb la por que l'aroma de la tarongina els recordi que s'estan equivocant. Amb la por de llevar-se un dia entenenent com és de difícil créixer sense arrels, aliè a l'olor embriagadora dels marges enfangats de plugim primaveral; aliè a la suor d'un hortolà que cau damunt l'aixada.

Hi ha massa gent gris expulsant a gent de casa seva; robant en el camp del veí en comptes de llaurar el propi. Directors d'una farsa que no interessa ningú i que cal desemascarar.

Uns quants aixafaterrossos resistents ens han demostrat que Gallecs no està eixugat ni acabat. Estan cansats però no es rendeixen. Segueixen insistint malgrat els voltors que sovint planegen damunt els camps.

Mai serà un temps perdut, recuperar la memòria de les plantes. Hi haurà una nit serena, estrellada sobre els horts farcits, abundosos.

Una nit en què el desert quedarà allunyat, en què tornarà la placidesa de prendre un gotet de licor de saüc amb una iaia plena de saviesa. Una nit a la fresca, amb el plaer dels instants sense temps, lluny de les oficines dels planificadors, àvids de beneficis que ens prometen una vida millor a canvi de robar-nos la que ja tenim.

* * *

I un bon dia, allà em vaig trobar, bussejant en una illa de camps, envoltada, isolada, poc protegida, recolzat al tronc d'un pi. En aquell moment em sentia dominat per una migdiada que es fa pregar, mentre em ressonaven llunyanes imatges del ball de Festa Major a l'envelat fet de canyes. Les melodies de l'acordió i la guitarra acompanyen el ball dels enamorats, quan és propera l'hora en què els dibuixos de dia es tornen taques de nit; s'apropava l'hora baixa en què s'adorm enroscada la flor de la xicòria i dimoniets entremaliats prenen licor de nous amb fadetes enjogassades.

Ja amb ulls rendits se'm va aparèixer un gran molí groc que xucla aigua per regar; s'alça com un far pels pagesos que naveguen pels conreus. En ple somni em torno insecte que deambula enmig de plantes desconegudes. Una baldufa gira que gira fins que cau, i del seu cordill penja un rellotge de butxaca de tic-tac incessant. Damunt d'aquest fons musical, un lliri orgullós m'espeta una frase... "Cap instant espera massa".

Les campanades de les cinc em van retornar sota l'arbre. No tenia ales, el temps no s'aturà però vaig relligar la baldufa que duia a la butxaca, la vaig llençar amb força i em vaig fer el propòsit d'agafar el relleu en la transmissió de coneixements antics. Embolicat en aquests pensaments, vaig alçar la vista per gaudir del campanar de pedres velles i més enllà, una agulla gegantina, metàl·lica, anacrònica emissora d'ones.

* * *

La recerca continuà. He tingut el privilegi de conèixer una gent que respecta la terra que trepitja. Molts d'ells són a l'altra banda d'un pont massa llarg; a l'altre costat es mantenen fidels a una manera d'entendre la vida propera a la mare, a la natura. Amb aquest llibre hem volgut posar una pedra més perquè no s'ensorri la comunicació amb uns portadors de la saviesa mil·lenària de l'ús de les plantes. Un granet de sorra per allunyar-nos de la ignorància d'allò natural.

No m'agradaria arribar a vell preguntant on són els mars de blat onejant amb el vent calorós de l'estiu; on són els marges farcits de colors vegetals; on són les ombres dels pollancre? Realment, en comptes d'un territori marcit, musti, moix, prefereixo un Gallecs "ben plantat".

* * *

Les llibretes de camp, quaderns de treball, dietaris i llibretes d'apunts dels investigadors, a poc a poc s'han convertit en un memoràndum en una maleta plena de massa records abandonats pel desús. Endreçats i sistematitzats en aquest document, en aquest llibre, que fóra bo que passés de mà en mà per revifar una cultura que se'n va.

Com també se'n van els nostres avis. Llavors plantades, germinades, crescudes i amb fruits, que un dia es marceixen, s'assequen i se'n van. S'enduen tota aquella ciència natural que no hem sabut aprendre d'ells. Amb ells s'evapora molta experiència desaprofitada.

Crec que hauríem de respectar més aquest pòsit de saviesa que ens deixen com a testament. Amb aquesta intenció, no oblidó totes les persones, les que hi són i les que no hi són... que ens han obert les portes de casa seva.